

Kirjastoammattilaiset kohtaavat uusia tehtäviä osa II

Posted on [14.7.2010](#) by [helehilt](#)

Kansallisella tasolla tutkimuksen arviointiin liittyviin kysymyksiin on nyt paneutunut opetus- ja kulttuuriministeriön RAKETTI-hankeeseen kuuluva JURE-projekti, johon kuuluu neljä työryhmää: sitaatioindeksityöryhmä, tieteenalatyöryhmä, sisältöryhmä ja tekninen ryhmä. Näistä kahdessa ensimmäisessä ryhmässä olen ollut jäsenenä tämän vuoden alusta. JUREn taustalla on mm. kansallisen julkaisurekisterin aikaansaaminen, ja TUHATin kaltainen malli on ollut siinä vahvasti esillä.

JURE-sitaatioindeksityöryhmässä on analysoitu suomalaista tutkimusta Thomson Reutersin tietokantojen pohjalta, ja siinä on saatu käyttää hyväksi Aalto-yliopiston hankkimaa raakadataa vuosilta 2003-2008. (ks. tarkemmin Poropudas 2010) Data on koodattu uudelleen, osoitteet ja tieteenalat on tarkistettu. Mukana ovat kaikki merkittävät tutkimusorganisaatiot; yliopistot, ammattikorkeakoulut, sektoritutkimuslaitokset, yritykset, jne.

Aineiston kattavuuteen liittyy kuitenkin ongelmia, joten tämän analyysin perusteella ei voida sanoa, että tässä on koko kuva suomalaisesta tieteestä. Ongelmia aiheuttavat mm. se että Thomson Reutersin tietokannoissa suurin osa aineistosta on englanninkielistä sekä se että yhteiskuntatieteet, humanistiset tieteet ja tekniikka ovat aliedustettuina. Näiden tieteenalojen vähäiseen osuuteen yhtenä syynä on se, että näillä aloilla julkaistaan paljon kotimaisilla kielillä ja muualla kuin kansainvälisissä tieteellisissä referee-lehdissä. Julkaisukulttuuri ja tieteen tekemisen tapa ovat erilaisia kuin lääketieteessä ja luonnontieteissä.

Tutkimuksen arvioinnin yhteydessä on keskusteltu käytetyistä kansainvälisistä tietokannoista, niiden kattavuudesta ja laadusta sekä siitä, miten niitä voitaisiin parhaiten käyttää hyväksi tietojen tallentamisessa TUHATin kaltaisiin julkaisutietokantoihin. Maailmanlaajuisten yliopistojen ranking-listojen laadinnassa keskeisenä aineistona ovat julkaisutietokannat: Thomson Reuters on perustana sekä Times Higher Education että Shanghai rankinglistojen ja Scopus taas Kioton yliopiston ranking-listan laadinnassa. Kirjastolaiset tuntevat hyvin tietokantojen kattavuuden ja sisällöt – vahvat ja heikot puolet – ja voivat täten ottaa kantaa arviointien laatuun.

Pohjoismainen, vuonna 2008 perustettu NORIA-net –verkosto kokosi kesäkuussa Kööpenhaminaan konferenssin, jossa todettiin bibliometrinen menetelmien tärkeys [tutkimuksen arvioinnissa](#). Konferenssin yhteydessä julkistettiin kaksi kiinnostavaa raporttia, joista toinen käsittelee bibliometriikan käyttöä tutkimuksen arvioinnissa (Bibliometric... 2010) ja toinen pohjoismaiden kansainvälistä tieteellistä yhteistyötä (International... 2010).

Ruotsin yliopistokirjastonjohtajien foorumi (SUHF's Forum för bibliotekschefer) perusti jo vuonna 2007 bibliometriikka-työryhmän. Ryhmän tehtävänä vuosille 2010-2011 on mm. seurata alalla tapahtuvaa kehitystä, edistää kirjastoammattilaisten bibliometrinen osaamista, tehdä yhteistyötä yliopistojen kanssa bibliometrisia indikaattoreita ja metodeita koskevissa kysymyksissä sekä bibliometrisen datan hankkimisessa. Ryhmällä on mm. sähköpostilista ja on järjestänyt seminaareja. Koskahan me Suomessa seuraamme perässä?

Suomessakin yliopistojen informaatiotutkimuksen opintoihin on vuosien varrella kuulunut tämän tieteenalan omimman menetelmän, bibliometriikan, opintoja. Jossain opinahjossa niitä on ollut enemmän, jossain vähemmän – riippuen opetusta antavan laitoksen henkilökunnan kiinnostuksesta ja taidoista. Viime vuosina tieteentutkijat ovat astuneet tälle alueelle, perehtyneet tutkimusmenetelmiin ja ottaneet niitä käyttöön ja luoneet kansainvälisiä yhteyksiä.

Bibliometrisilla menetelmillä voidaan tarkastella julkaisujen määrän kasvua ja viittausten määrää ja kohdentumista. Niiden avulla voidaan myös kartoittaa tietyn tieteenalan keskeiset lehdet ja laskea erilaisia indeksejä. Bibliometriikka antaa myös välineitä erilaisten verkostojen ja yhteyksien löytämiseen: ketkä kirjoittavat yhdessä, mitkä tieteenalat liittyvät toisiinsa, millaiset ovat tutkijoiden kansainväliset yhteydet.

Kaikki tämä on kiinnostavaa tiedepolitiikan, yliopistohallinnon ja tieteentutkimuksen näkökulmasta. Bibliometriset analyysit tarjoavat tietoa myös kirjastoille, kun pohditaan sitä, ovatko meidän kirjastossamme yliopiston keskeisten tieteenalojen tärkeimmät lehdet tai vastaavatko kokoelmamme tiedeyhteisön tarpeita?

Bibliometriikka, info(r)metriikka, webometriikka – ovat lähestymistapoja, joihin kirjastojen pitäisi mielestäni nykyistä enemmän tarttua. Paitsi että bibliometrinen analyysin tekeminen on kivaa ja jännittävää, se on myös monin tavoin hyödyllistä. Olisikin tärkeää koota Helsingin yliopiston kirjaston piirissä niitä, jotka ovat aidosti kiinnostuneita tutkimuspalvelujen kehittämisestä ja erityisesti uusista palveluista ja niihin liittyvistä oppimishaasteista. Jotkut ovat työssään jo tehneetkin tutkijoille bibliometrisia analyyseja, toiset käyttäneet menetelmiä opinnäytetöissään. Monella voisi olla kiinnostusta laajentaa oman osaamisensa aluetta.

Toivoisinkin, että kesän jälkeen kokoontuisimme yli kampus- ja tieteenalarajojen ja miettisimme yhdessä näitä uusia asioita ja sitä, miten kirjastossa vastaamme tiedeyhteisön meille heittämiin haasteisiin.

Kirjoittaja

Maria Forsman

Johtava tietoasiantuntija
Keskustakampuksen kirjasto

Kirjallisuutta:

Airio, Eija & Ristikartano, Veera: Digitaalinen arkisto edistää yliopistollisen tutkimuksen avoimuutta ja jatkokäyttöä. – Teoksessa: Rajapinnassa. Toim. Kaisa Sinikara et al. Helsinki : Helsingin yliopiston kirjasto, 2010. S. 119-128.

http://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/17102/Rajapinnassa_verkkoversio.pdf

[Bibliometric Research Performance Indicators in the Nordic Countries](#) : a publication from the NORIA-net "The use of bibliometrics in research policy and evaluation activities". 2010

http://www.nordforsk.org/_img/bibliometri_2.pdf

Borg, Sami: Keskeiset tutkimusrahoittajat tukevat tutkimusdatan avoimuutta. –Tietoarkisto 30 (2/2010) <http://www.fsd.uta.fi/tietoarkistolehti/30/paakirjoitus.html>

Forsman, Maria: Bibliometrinen tutkimus antaa välineitä myös kirjastojen toiminnan suunnitteluun. (13th Nordic Workshop on Bibliometrics and Science Policy). – Verkkari 2008:7
<http://www.helsinki.fi/kirjastot/verkkari/2008/07/forsman.html>

Forsman, Maria & Karhula, Pekka: Tutkimusaineistot haasteena yliopiston kirjastolle. – Teoksessa: Rajapinnassa. Toim. Kaisa Sinikara et al. Helsinki : Helsingin yliopiston kirjasto, 2010. S. 129-137.
http://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/17102/Rajapinnassa_verkkoversio.pdf

Forsman, Maria & Ristikartano, Veera: Mikä voisi olla tiedekirjaston rooli tutkimusdatan arkistoinnin edistämässä? – Verkkari 2009:5
<http://blogs.helsinki.fi/verkkari-lehti/verkkari-52009/mika-voisi-olla-tiedekirjaston-rooli-tutkimusdatan-arkistoinnin-edistamisessa>

Helsingin yliopiston eInfrastruktuuuri 2010-2012. (Helsingin yliopiston hallinnon julkaisuja 63 Raportit ja selvitykset) Helsinki 2009
http://www.helsinki.fi/julkaisut/aineisto/hallinnon_julkaisuja_63_2009.pdf

International Research Cooperation in the Nordic Countries : a publication from the NORIA-net "The use of bibliometrics in research policy and evaluation activities". 2010
http://www.nordforsk.org/_img/bibliometri_1.pdf

Laine, Päivi: Turun yliopisto, Turun kauppakorkeakoulu : tutkimuksen kokonaisarviointi 2008-2009 : loppuraportti . Turku : Turun yliopisto, kehittäminen ja suunnittelu, 2010. <https://oa.doria.fi/handle/10024/61586>

OECD Principles and Guidelines for Access to Research Data from Public Funding OECD, 2007.
<http://www.oecd.org/dataoecd/9/61/38500813.pdf>

Oksanen-Särelä, Katja: Solmutyöskentelyä Viikin tiedekirjastossa. – Verkkari 2009:8
<http://blogs.helsinki.fi/verkkari-lehti/verkkari-82009/solmutyoskentelya-viikin-tiedekirjastossa>

Peltonen, Eeva: Mitä kirjastoammattilaisen olisi syytä tietää bibliometriikasta? Bibliometriikka-aamupäivä 30.1.2009. – Verkkari 2009:2
<http://www.helsinki.fi/kirjastot/verkkari/2009/02/bibliometriikka-aamu.html>

Poropudas, Olli: Suomalaisten yliopistojen tutkimuksen laatu Thomson Reutersin aineiston valossa. (Yliopistojen tutkimusvararehtoreiden ja opetus- ja kulttuuriministeriön tapaaminen 27.5.2010, Helsinki)
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tapahtumakalenteri/2010/05/Tutkimuksen_vararehtorit_27.5.2010_liitteet/Poropudas.pdf

Striving for excellence : Aalto University research assessment exercise 2009 and bibliometric analysis 2003-2007. Project report the RAE project team : Outi Krause ... [et al.]
http://www.aalto.fi/fi/research/rae/striving_for_excellence-aalto_university_research_assessment_exercise_2009_and_bibliometric_analysis_2003-2007.pdf

Suomen tieteen tila ja taso 2009. (Suomen Akatemian julkaisuja 9/2009). Helsinki 2009
<http://www.aka.fi/Tiedostot/Tiedostot/Arviointitoiminta/Suomen%20tieteen%20tila%20ja%20taso%202009.pdf>